

# BALOG JÓZSEF

## Csak vers, egyedül

majd egy zárt televíziós láncot kiépítünk. gondosan. egymás között. és sugárzunk. adunk és veszünk. elkészült verseinkkel a képernyőn megjelenünk. felolvasunk.

azt hiszem már ennyi bizonyíték is elegendő arról a korszerűtlen média használatról, mely sajátunk lehet. hiszen akkorra már a költészet elhagyja a kéziratpapírokat. az emberi torokból elköltözik. mértanba és lézersugárba, színekbe és három dimenziós formákba tér. eldobja végre romló húsunkat. a biológia gúzsát leveti.

Isten képmása elveszti utolsó jelét.

Most kritikát írok. Egy verseskötetről írok kritikát. Visszafelé vetített filmen, az utolsó kockán megpillantani azt, kiről mindvégig szóltak, csak mindeddig nem volt jelen. A rendelkezésemre álló idő a másodperc egy huszonnegyed része. De ezt nem kell bevallani. Ez előtanulmányokkal, hivatkozásokkal, az életmű eddigi felemlítésével leplezhető. És léteznek biztos fogódzók. A tudás; érzékelés helyett.

Pl. / 95 vers – vers, mert hiába tördelték egyforma hosszúra a sorokat, az csupán annyit j e l e n t, hogy nincs joguk abbamaradni és újrakezdődni, csak létezni az egyenlőség börtönében, egyformán távol egymáshoz és egyformán közel egymástól, mert így nincs menekülés a csöndbe, mert így s z ó l n i k e l l – 95 cím – kitépve a versből, egyedül az kiszakítva, hiába rész, hiába tartozik o d a, oda L E, ott kell lenni, mint kezdet, mint a zárba belökött kulcs, mely minden ajtót ugyanarra a rettenetes képre nyit –

95 mondat – azaz egyetlen lélegzetvétel, az újraindíthatóság reménye nélkül, mondat, amelynek csak akkor lehet, és csak akkor kell hangoznia, és egyedül csak úgy, mert az i d ő t beszéli el, és minden időről

csak egyszer szólhatunk, hiába térnénk vissza és hiába azonos a kép, t u d j u k, hogy máskor csak MÁS mondható –

95 pont – mit a kéz minden mondat végén kitesz, s történjék bármi, mindig visszazár akkor is, ha megfeszített utolsó erejével teszi, t e s z i, hiszen a versírást csak kedvtelésből űzi, tehát szabad, szabadsága önnön magának az, akkor is, ha a pont újra vereséget, ha újra h a l á l t mutat)

Mert kritikát írok. Visszafelé gördülő hullám mögött futok, mintha elérhető volna az a hely, ahol a tenger sima még, ahol a víz nyugodt. A kritika világítótorony. Fényes, dolyfős és magas. De fénye nem a hullámnak mutatja az utat.

majd avítottak leszünk. csupa naftalin. nehézkesek és fejlődésképtelenek. elefántok. bölények: rinocéroszok. körülöttünk egy vizuális és akusztikus világegyetem. mi rezervátumokban lakunk. azokon túl már minden költészet lesz. légies és könnyű. túl a kapukon.

A tényeken túl, kissé azok mögött, a teoretikusság is mentőövül kínálkozik. Nem egyedül az életmű létezik. Van egy irodalmi tér, ahol a mű magáról mértéket ad. A szabók műhelyébe a kész ruha megérkezik. Ők mértéket vesznek és ajánlataikat megteszik. Még kritikát írok.

Pl. / Egy irodalmat mindig példaértékűen jellemez az örök értékekhez való viszony: Szabadság szerelem. Bűn és bűnhődés. Nyomorultak. Isten helye a változó világban. Szögletrúgás egy megsemmisítőtáborban.

A magyar költészetnek nincs képe a szerelemről. Vannak költők. A jelen költészetéről beszélnek. Ismert a test és annak funkciói. Legfeljebb a test funkcionál a versekben. De nincs Radnóti, nincs József Attila, nincs Ady. Van sérelem, de nincs szenvedés. Irodalmi értelemben. Nem egy romantikus vagy tragikus szerelem – képet hiányolok. Rezonanciát és választ nem látok. Nincs nő és nincs lány és nincs asszony. A magyar költészet egy – nemű lett. S így férfiatlan is. Legfeljebb alkoholban, politikában és testében, ha az maradt. És a temetésben. Mikor halott asszonyokat sirat. S kevés az egész kötetnyi cáfolat. S még ritkább, ahogy ebben a kötetben megmutatkozik. Ezért is van egyedül. Példázata ezért is helyettesít szinte egy egész költészetet. /

Az előbb leírt mondatok állítás – értéke teljességgel bizonytalan. Ellenőrizhetetlen. Sejtetem, mit a fogalmazás roncsolhat vagy éppen megszilárdít. Minden mondat az utolsó három állítást szolgálná, de lehet, hogy a szolgálat gyengít igazán. Hiszen nem állítottuk

Pl. / hogy a szerelem túlnőve önmagán, az élhető élet szinonímája és technikája a kötetben, a v á g y o t t életé, mely minden darabbal egyre távolabb kerül, s ezért van úgy, hogy lassan belenő a versekbe egy másik élet, az egyedül élt, a megfosztott és üzetett emberé, kit életben hagytak az égiek, s aki magát kénytelen építeni a szerelem páros palotája helyett; az emlékezés testéről lenyúzott bőrök jelzik az utat, s az utolsó mögött a költő, kinek egyedül lehetséges jövője s z é p lesz majd végre, és k ö n y ö r t e l e n - /

az irodalom gigantikus tervei összeroppannak, róma égni fog, de a lángoknak senki sem szaval. hiszen vers lesz a tűz és vers az összeomló városfal. mi régiek pedig, addig menekítjük a személyesség kicsiny pakkjait, míg minden egy halomba gyűl, s aztán egymásnak, személy szerint, hasznos tárgyakat válogatunk. és lapok nem lesznek, sem kritikák, sem rovatok. csak a maradék használata. élet a romokon.

Néhány évvel ezelőtt, az egyik irodalmi lapban olvastam a mostani kötet egy versét. Fekete keretben volt, de minden vers így jelent meg ott, tehát nem tartott fogva a keret. Csak a szomorúság köré vont fekete abroncst. A vers egy szeretkezést írt le, „papír zsebkendővel megtörölköztünk”, – ahogy a szavak átvesznek és uralnak minden jelenetet, pedig csak épp annyira övék a történet, amennyire a valóságé is. Volt a versben egy kimondhatatlan azonosság a történet és a leírás között. Reménytelen azonosság, hogy a szó nem t ö b b, hogy a vers *sem emlék sem varázslat*. Egyidejű történetével, akkor születik, addig tart.

Ez megütött. És egy ütés nem mondható el. Legfeljebb ismételhető, egész köteten át.

előbb éjszaka van. azután nappal. az eső esik. még ma elfoglalok egy stúdiót. magától működő kamera előtt ülök. hogy látható legyen a vers. majd bemondom a címet. 1972. szeptember. és felolvasom oraveczet.